

El sector exportador a Espanya: una perspectiva de valor afegit

La transformació de l'economia espanyola en l'última dècada ha estat especialment visible al sector exterior. Es va passar de perdre competitivitat i de patir dèficits creixents el 1997-2007 (el dèficit per compte corrent va arribar a superar el 9% del PIB) a recuperar competitivitat i a aconseguir que, des del 2012, el saldo exterior sigui sempre positiu (el +1,8% en la mitjana 2012-2020). Per entendre millor com aquesta transformació ajudarà l'economia després de la pandèmia, analitzem la trajectòria de les exportacions des d'una nova perspectiva.

El valor afegit de les exportacions espanyoles

En un entorn de cadenes de producció fragmentades, de «servificació»¹ creixent i de digitalització de l'economia i del comerç internacional –on els béns finals inclouen cada vegada més serveis a les cadenes de valor, on els serveis es tornen, en si mateixos, més comercialitzables i on les empreses incorporen més intensivament les tecnologies de la informació i comunicació en els processos productius–, és important entendre l'evolució de les exportacions espanyoles des d'una perspectiva del seu valor afegit. El valor afegit domèstic (VAD) de les exportacions ens ofereix una mesura del valor que afegeixen els treballadors i les empreses espanyoles als productes i als serveis que exporten.² Entre el 2005 i el 2015, el VAD espanyol va acumular un creixement del 38%, una xifra especialment destacable en un context de doble recessió en què el valor afegit brut (VAB) del conjunt de l'economia només va avançar el 4% (vegeu el primer gràfic).

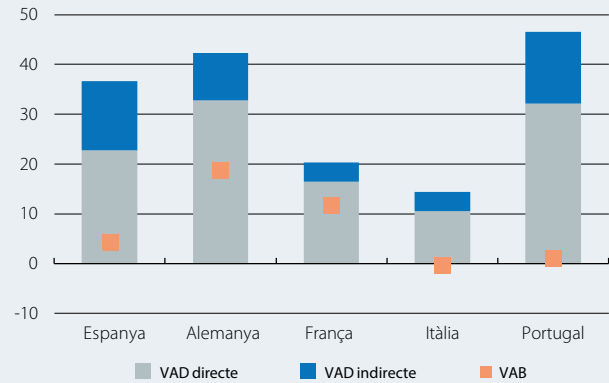
A més a més, podem repartir el VAD de les exportacions entre el VAD directe, el valor afegit generat als sectors exportadors finals de cada país, i el VAD indirecte, generat en altres sectors considerats intermedis en cada cadena de valor, però que afegeixen valor a les exportacions de béns i de serveis «finals». Amb aquesta distinció, veiem que el creixement del VAD de les exportacions espanyoles destaca per l'elevada contribució del VAD indirecte, responsable de 16 p. p. del creixement total del VAD exportador, molt per damunt de l'observat en altres països europeus (5,5 p. p. a França i 9 p. p. a Alemanya).

1. Vegeu, per exemple, WTO (2019), «World Trade Report 2019: The future of services trade», i Miroudot, S. i Cadestin, C. (2017), «Services in Global Value Chains: From inputs to value-creating activities», OECD Trade Policy Papers, 197.

2. El VAD de les exportacions espanyoles representa el 77% de les exportacions brutes. La mitjana de la UE és del 68%, amb variacions que oscil·len entre un percentatge proper al 80% a Alemanya, a França o a Croàcia i un percentatge proper al 40% a Luxemburg o a Malta. Per sectors, el VAD representa una major proporció de les exportacions brutes als serveis (el 79% de mitjana als països de la UE), mentre que, a la indústria, el VAD representa, de mitjana, el 62% de les exportacions.

Evolució del VAB i del VAD de les exportacions

(%, variació del VAB i contribucions a la variació del VAD entre el 2005 i el 2015)

Notes: El valor afegit domèstic (VAD) directe mesura la contribució dels exportadors finals al VAD. El VAD indirecte mesura la contribució dels «exportadors intermedis», és a dir, de les empreses i dels treballadors que participen en la cadena de valor però que no són exportadors finals de determinat producte. En agregat, el VAD indirecte ofereix una mesura de l'efecte arrossegament de les exportacions.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

Internacionalització i valor afegit: poder d'arrossegament i serveis

Però com van créixer aquestes exportacions? Per sectors, els principals exportadors en termes de VAD són els serveis comercials i la reparació de vehicles, els productes químics i els minerals no metàl·lics, els equipaments de transport i els diferents serveis empresarials. Si distingim entre el VAD directe (originat directament al sector) i el VAD indirecte (originat en altres sectors però incorporat en les exportacions del sector exportador final), veiem que les exportacions del sector manufacturer destaquen pel seu efecte arrossegament. En concret, a les indústries agroalimentària i metal·lúrgica, el VAD indirecte representa gairebé el 60% del VAD exportador i, en el cas de la petroquímica i dels béns de transport, supera el 50%. A més a més, entre el 2005 i el 2015, el sector agroalimentari i els serveis d'informació i comunicació es van situar entre els que més han vist augmentar l'efecte indirecte i van contribuir de manera significativa al creixement de la importància relativa d'aquestes exportacions per a l'economia espanyola. Destaquen també els augments del VAD directe als serveis d'informació i comunicació, així com als serveis comercials i en altres serveis empresarials, que reforcen la importància d'aquests sectors dins el teixit exportador espanyol (vegeu el segon gràfic).

Una anàlisi del saldo comercial des d'una perspectiva de valor afegit ens ofereix una visió més precisa de l'evolució del funcionament del sector exterior i ens permet esbrinar com cada sector, de forma directa o indirecta, agrega

valor afegit i en quina mesura la seva dimensió externa és significativa per a l'economia nacional.³ En primer lloc, destaca que tots els sectors analitzats van contribuir positivament a la dràstica millora del saldo comercial entre el 2005 i el 2015, amb l'excepció de la categoria «altres béns manufacturats» (explicada, íntegrament, per l'empitjorament del dèficit extern del sector tèxtil). En segon lloc, cal destacar la millora significativa en serveis comercials i en altres serveis empresarials, la qual cosa marca la centralitat dels serveis al llarg de tota la cadena de valor de l'economia espanyola, amb una contribució agregada de 4 p. p. a la millora del saldo comercial durant el període (vegeu el tercer gràfic). Entre els béns, té una rellevància particular el comportament d'alguns sectors de manufactures pesades amb una gran capacitat d'arrossegament, com els béns d'equipament i els productes metàl·lics. Pel que fa a les contribucions més grans al saldo comercial, es mantenen els serveis turístics i logístics, tot i que cal assenyalar la disminució de la seva contribució relativa, per una contribució directa i per un efecte d'arrossegament menors.

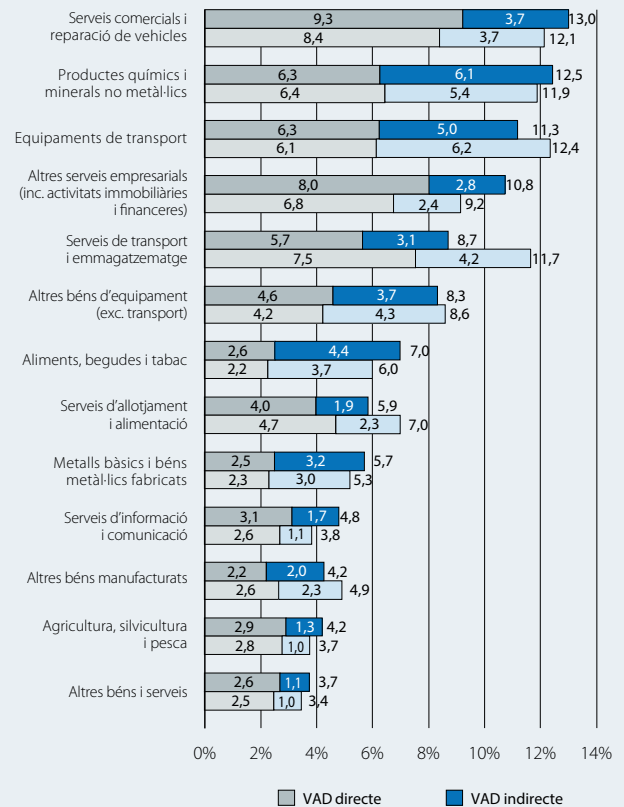
Quo vadis, VAD?

En l'última dècada, l'economia espanyola s'ha internacionalitzat i ha aconseguit transformacions importants del teixit exportador. De cara al futur, la competitivitat de l'economia dependrà de la capacitat de sostenir guanys de productivitat i d'arrossegat la generació de valor afegit dels sectors més dinàmics a tota l'economia. A més dels ingredients habituals d'inversió en educació, en formació i en digitalització, caldrà també continuar aprofundint la integració entre els sectors. En aquest sentit, és important destacar el reforç del paper dels serveis, per la seva capacitat de generar valor i d'amalgamar tota la cadena de producció, i la bona execució dels Projectes Estratègics per a la Recuperació i Transformació Econòmica (PERTE)⁴ com utensilis particularment útils per a l'èxit d'aquesta missió.

Luís Pinheiro de Matos

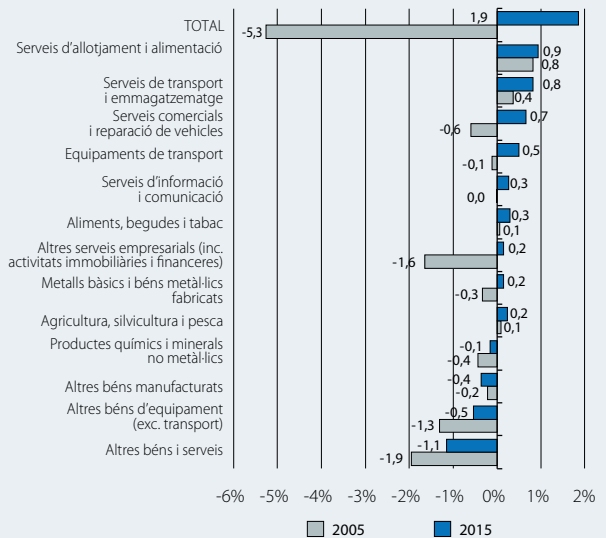
3. Específicament, el saldo exterior sectorial en valor afegit mesura, per a cada sector, la diferència entre el VAD en les exportacions i el valor afegit extern en les importacions, la qual cosa permet revelar relacions comercials que no són evidents en observar la relació entre les exportacions i les importacions en termes bruts. En agregar aquest saldo exterior en valor afegit per a tots els sectors de l'economia, s'obté el saldo comercial en valor afegit, que pot divergir de la mesura «estàndard» del saldo comercial calculada amb els fluxos bruts de les exportacions i de les importacions.
 4. Els PERTE són projectes identificats amb una gran capacitat d'arrossegament per a l'economia i estan definits al real decret llei que regula els fons europeus. Entre les seves principals característiques, els PERTE han de comptar amb finançament privat, que es pot articular amb finançament públic a través, per exemple, de subvencions o de consorcis. Entre els criteris que es valoren per declarar un projecte com a PERTE hi ha el seu caràcter innovador i l'aportació de valor afegit.

Espanya: valor afegit domèstic (VAD) de les exportacions (2005 vs. 2015)
 (% del valor afegit domèstic total de les exportacions)

Notes: El valor afegit domèstic (VAD) directe mesura la contribució (directa) del sector al VAD de les exportacions del propi sector. El VAD indirecte mesura la contribució (indirecta) d'altres sectors al VAD de les exportacions del sector. S'il·lustren en color més fosc els VAD corresponents a l'últim any amb dades disponibles (2015) i en color més clar l'any base (2005).
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

Espanya: saldo comercial en valor afegit (contribucions sectorials)
 (% del VAB de l'economia espanyola el 2005 i el 2015)

Nota: El saldo exterior en valor afegit mesura la diferència entre el valor afegit domèstic en la demanda final externa i el valor afegit extern en la demanda final interna, en cada sector.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.